

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**  
**Karar Günü : 4/11/1986**  
**R.G. Tarih-Sayı :22.02.1987-19380**

**İPTAL DAVASINI AÇAN** : Türkiye Büyük Millet Meclisi Anamuhalefet Partisi (Sosyaldemokrat Halkçı Parti) Meclis Grubu adına Grup Başkanı Aydın Güven Gürkan.

**İPTAL DAVASININ KONUSU** : 15/1/1986 günlü, 18989 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 9/1/1986 günlü ve 3255 sayılı "Türk Ceza Kanununun 175., 176., 177. ve 178 inci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun"un 1. ve 2. maddeleriyle değiştirilen Türk Ceza Kanununun 175. ve 176. maddelerinin Anayasanın Başlangıç hükümleri ve 2., 10., 13., 14., 24. ve 174 üncü maddelerine aykırılığı nedeniyle iptaline, iptal halinde Yasanın diğer hükümleri işlemez hale geleceğinden tümünün iptal edilmesine karar verilmesi isteminden ibarettir.

### II- METİNLER :

#### A- İptali İstenen Yasa Kuralları :

Türk Ceza Kanunu'nun 175, 176, 177 ve 178 inci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 9/1/1986 günlü ve 3255 sayılı Kanun'un, dava konusu 1. ve 2. maddeleri ile dolaylı olarak iptali istenen öteki maddeleri şöyledir :

Madde 1- Türk Ceza Kanununun 175 inci maddesi aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde 175- Her kim semavî dinlerden birine ait dinî işlerin yahut ibadet ve ayinin yapılmasını men veya ihlâl ederse altı aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Eğer bu fiilin işlenmesi sırasında cebir, şiddet, tehdit veya hakaret vaki olmuş ise, fail bir yıldan iki yıla kadar hapis ve onbin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Her kim Allah'a veya semavî dinlerden veya bu dinlerin peygamberlerinden veya mukaddes kitaplarından veya mezheplerinden birine hakaret ederse; bir kimseyi dinî inançlarından veya mensup olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kınar, tezyif veya tahkir eder yahut alaya alırsa altı aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Üçüncü fıkrada yazılı suçlar basın, yayın yolu ile işlenirse, ceza bir misli artırılarak hükmolunur.

Birinci fıkrada yazılı suçların basın ve yayın yolu ile teşvik ve tahrik edilmesi halinde aynı ceza uygulanır.

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

Madde 2- Türk Ceza Kanununun 176 ncı maddesi aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde 176- Her kim semavî dinlerden birini tahkir maksadı ile bu dinlerce kutsal sayılan mabedleri, mezarları, buna benzer yerleri veya bu yerlerdeki eşyayı yıkar, bozar veya diğer bir suretle zarar verirse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Semavî din görevlilerinin görevleri esnasında veya görevlerini yapmalarından dolayı kendilerine karşı bir cürüm işlendiği takdirde bu cürümün kanunen belli olan cezası altında bir oranında artırılarak hükmolunur.

Madde 3- Türk Ceza Kanununun 177 nci maddesi aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde 177- Her kim ibadethanelerde, bunların müstemilatında veya külliyelerinde mevcut tezyinat, demirbaş ve mütemmim cüzleri veya benzeri eserleri yahut kabristanlardaki mahkûkatı bozar, mezarları tahrip ederse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve onbin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Bunlardan birini her ne suretle olursa olsun kirletenler üç aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Madde 4- Türk Ceza Kanununun 178 inci maddesi aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde 178- Bir kimse, bir ölünün naaş ve kemikleri hakkında hakaret yapar veya tahkir maksadıyla veya meşru olmayan diğer bir maksatla birinin naaşım yahut kemiklerini alırsa, üç aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Bunların dışında, her kim bir ölünün naaşım tamamen veya kısmen alır veya ruhsat almaksızın bir naaşı mezardan çıkarır yahut kemiklerini alırsa, iki aydan altı aya kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Eğer bu cürüm kabristanda veya ölü gömülmeye veya muhafazasına mahsus diğer yerlerde görevli olan yahut kendilerine naaş ve kemikler tevdi olunan kimseler tarafından işlenirse, yukarıda yazılı cezalar bir misli artırılarak hükmolunur. .

**B- Dayanılan Anayasa Kuralları :**

"Başlangıç

Ebedi Türk vatan ve milletinin bütünlüğüne ve kutsal Türk Devletinin varlığına karşı, Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada;

Türk Milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, milletin çağrısıyla gerçekleştirdiği 12 Eylül 1980 Harekâtı sonucunda, Türk Milletinin meşru temsilcileri olan

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

Danışma Meclisince hazırlanıp, Milli Güvenlik Konseyince son şekli verilerek Türk Milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrudan doğruya O'nun eliyle vazolunan bu ANAYASA :

- Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

- Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak; Türkiye Cumhuriyetinin ilelebet varlığı, refahı, maddî ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

- Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

- Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

- Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihî ve manevî değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

- Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

- Topluca Türk vatandaşlarının millî gurur ve iftiharlarda, millî sevinç ve kederlerde, millî varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

- FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere,

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye âşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur."

"Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

"Madde 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

"Madde 14- Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar.

Bu yasaklara aykırı hareket eden veya başkalarını bu yolda teşvik veya tahrik edenler hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

Anayasanın hiçbir hükmü. Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz."

"Madde 24- Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz."

"Madde 174- Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılâp kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;
2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakanda Kanun;
3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle "ürbelerin Şeddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medenî nikâh esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü;

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkanın Kabulü Hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun;

7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lâkap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun;

8. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun".

### III- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca Başkan-vekili Orhan Onar, Necdet Darıcioğlu, Kenan Terzioğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Selâhattin Metin, Servet TÜZÜN, Mustafa Şahin ve Adnan Kükner'in katılmalarıyla 27/3/1986 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

### IV- ESASIN İNÇLENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, iptali istenilen yasa hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları, bunlarla ilgili yasama belgeleri ve konu ile alakalı öteki metinler, okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A- Türk Ceza Kanunu'nun 3255 sayılı Yasayla değişik 175. maddesinin Anayasaya aykırılığı sorunu :

1- Anayasanın Başlangıcı, 2. ve 24. maddeleri yönünden :

Türk Ceza Kanunu'nun hürriyet aleyhine cürümler babının ikinci faslında yer alan 175. maddesinin ilk fıkrası hükmüne göre, semavî dinlerden birine ait dini işlerin yahut ibadet ve ayinin yapılmasının men veya ihlali eylemleri, ikinci fıkrasında bu suçun cebir, şiddet, tehdit veya hakaretle vaki olmuş vasıflı türü, maddeye 3255 sayılı yasayla eklenmiş bulunan üçüncü fıkra hükmüyle de Allah'a veya semavî dinlerden veya bu dinlerin Peygamberlerinden veya mukaddes kitaplarından veya mezheplerinden birine hakaret, bir kimseyi dini inançlarından, dinin emirlerini yerine getirmesi veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kınamak, tezyif veya tahkir etmek yahut alaya almak fiilleri suç sayılmış, bu fıkroda yazılı suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi dördüncü fıkra hükmüne göre cezayı ağırlaştırıcı bir sebep olarak kabul edilmiş ve son fıkrasıyla da semavî dinlerden birine ait dini işlerin yahut ibadet veya âyin yapılmasının men ya da ihlalinin basın ve yayın yoluyla teşviki ve tahriki eylemleri cezalandırılmaktadır.

Birinci fıkradaki suçun maddi unsurunu, dini işlerin yahut ibadet ve âyinin icrasının men veya ihlali fiilleri oluşturmaktadır.

Dini işler, âyin veya ibadet dışında kalan ve bir din adamının da hazır bulunması suretiyle yapılması gereken işler, âyin veya ibadet ise bir din veya mezhebin koyduğu kurallar içerisinde cereyan eden kimi faaliyetler olarak kabul edilmektedirler.

Maddede yer alan suçun manevî unsurunu, faalin semavî dinlerden birine ait din işlerini yahut ibadet ve âyini men veya ihlal kastı ile hareket etmesi teşkil eder. 3255 sayılı yasayla yapılmış olan değişiklikten önce, bu suçun teşekkülü bakımından, suçu bilerek ve isteyerek işlemek iradesi olarak tanımlanan genel kast yanında dini işleri, ibadet ve âyin icrasını men ya da ihlalin dini tahkir gibi bir saikle (özel kast) işlenilmiş olması öngörülmesi bulunmakta idi.

Önceki şekliyle maddede yer alan "devletçe tanınmış olan dinler" kavramı yerine dava konusu yeni düzenlemede "semavî dinler" kavramı getirilmiştir. Bu durumda maddenin getirdiği hukuki himayeden sadece semavî dinler ve bu dinlerin mensupları yararlanabileceklerdir.

## 2- Semavî din - semavî olmayan din kavramlarının kısa açıklaması :

### a) Semavî din kavramı :

İslâm bilginlerince bazı ölçüler esas alınmak suretiyle dinler, hak din - batıl din, semavî din - gayri semavî din gibi bir ayrıma da tabi tutulmuşlardır. Semavî sözcüğü, semaya mensup, yani gök ile ilgili, Allah'tan olan, Allah'a mensup, Tanrıyla ilgili, ilahi, Allah'ın işi, insan eseri olmayan, vahiyle gelmiş bulunan anlamına gelmektedir. Bu belirlemelere göre ilahi bir kaynaktan doğan, bir Allah'a iman esasına dayanan Musevilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık İslâmi anlayışa göre semavî din olarak kabul edilmektedir.

Dinler tarihi, semavî olmayan dinleri ise ilkel kabile dinleri, milli dinler, evrensel dinler olmak üzere üç kategoride toplamıştır.

Din, "Allah'a inanma ve bağlanma", "insanların bir veya bir kaç tanrıya inanç ve bağlanışlarıyla kurdukları düşünce ve davranma düzeni", "Allah ile kul ve kullar arasındaki münasebetleri tanzim eden nizam, iman ve amel mevzuu olarak insanlara Cenabı Hak tarafından teklif olunan hak ve hakikat kanunlarının toplamı", "inanç, töre, gelenek insanın kaderini bağlı gördüğü üstün bir güç veya ilkeye inancı, bu inancın sonucu olan ve bir yaşama kuralı yaratabilecek zihni ve ahlaki tutum" olarak anlaşılmakta, kimi bilim adamlarınca da din "insanın kutsal saydığı şeylerle ilişkisi", "ruhi varlıklara inanç", "mutlak itikat duygusu...", "en yüksek içtimai değerlerin şuuru" olarak açıklanmaktadır.

Genellikle bir dinde Tanrı kavramı başta olmak üzere inanç, ibadet, ahlak, kutsal kitap, vahiy-ilham, peygamber-kurucu ve cemaat söz konusudur. Bu unsurlar gözönünde tutulmak suretiyle din; "bir cemaatin sahip olduğu kutsal kitap, peygamber veya kurucu ve tanrı kavramını da içinde bulunduran inanç sistemi ve bu sisteme bağlı olarak yapılan ibadet, yerine getirilmeye çalışılan ahlaki kurallar bütünü" olarak tanımlanmaktadır.

### b) Semavî olmayan din kavramı :

Semavî olmayan dinlerin bir kategorisini oluşturan ilkel kabile dinleri, genellikle o kabilenin adıyla anılır. Bu dinlerde de yaratıcı bir Tanrı, yüce bir varlık inancı vardır. Ancak bu varlığı tasavvur şekilleri farklıdır. Bu yüce varlık hükmeder veya daha aşağı derecede bulunan ruh ve tanrıları yönetir. O insanların ve her şeyin yaratıcısıdır, ona ancak büyük felaketlerde başvurulur. Kabile üyesinin başka bir dini seçme şansı yoktur. Güney Sudan'da yaşayan Dinka'ların Dinka dini, Japonya'nın kuzeyindeki adalarda yaşayan Ainu'ların Ainu dini, Güney pasifik adalarında yaşayan Polinezyalılarından Maori diye adlandırılanların bir kesiminin

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

inandığı Maori dini ile Gana'nın başkenti yakınlarında yerleşik Ga'ların inandıkları Ga dini ilkel kabile dinlerinin yaşayanlarındandır.

Milli dinler genelde bir topluluk veya bir millete ait olan dinlerdir. Konfüçyus dini, Tao dini, Zerdüş dini, Şinto dini ve Hindu dini milli karakterli dinlerdir.

Evrensel dinler Budizm ve Jainizm dinleridir. Gayri semavî sayılan bu dinlere inanan ya da itikat edenlerin sayısı semavî dinlere inananlardan az değildir. Bu dinlerin bir çoğu önemli ölçüde yazılı kaynaklara da sahip bulunmaktadır.

İptal davasına konu edilen maddelerin getirdiği hukuki himayeden Tanrı ile olan münasebeti belirli bir biçimde düzenlenmiş sisteme sahip ve cemaati olan din ve itikatlar yararlandığına göre gayri semavî dinler ile itikatların tamamını systemsiz inançlar olarak görmek doğru sayılamaz. Din özgürlüğüne karşı işlenen cürümlerde korunmak istenilen hukuki yarar bizatihi din değil, kişinin dini inanç ve din duyguları olduğuna göre 175. maddenin eski metninde yer alan, kamu ve devlet düzenine aykırı olmayan, kanunların açıkça yasaklamadığı dinler şeklinde anlaşılan "devletçe tanınan dinler" ibaresi yerine "semavî dinler" kavramının getirilmiş bulunması 175. maddenin uygulama alanını oldukça sınırlamış, kimi din ve itikatların bu yolla tesis edilmiş bulunan hukuki himayenin dışında kalmaları sonucunu doğurmuştur.

### 3- Lâiklik kavramı :

Dava dilekçesinde bu maddeye ilişkin Anayasaya aykırılık iddiası Anayasanın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğiyle başlangıcında yer alan yine lâiklikle alakalı bölümlere dayandırılmış bulunduğu cihetle lâiklik ve bu ilkenin Anayasadaki yeri ve anlamı üzerinde kısaca durmak gerekmektedir :

Batıda doğmuş ve gelişmiş olan lâiklik anlayışı, pozitif bir hukuk kuralı olarak Anayasa hukukumuzda 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunumuzun Cumhuriyetin niteliklerini belirleyen 2. maddesinde 5/2/1937 günlü, 3115 sayılı Kanun ile yapılmış olan değişiklikle girmiş bulunmaktadır.

Kurtuluş Savaşından sonra Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş yıllarında, başta Atatürk olmak üzere Türk devrimlerini gerçekleştiren aydınların din ile devlet işlerini birbirinden ayırmak, dinin devlet hayatına müdahalesini kesinlikle bertaraf etmek gibi çağdaş bir düşünce ve ihtiyacın eseri olan lâiklik, toplumun her alanda kalkınması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması yolundaki her türlü çabayı engelleyecek nitelikteki bir dünya görüşünü etkisiz hale getirecek çare olarak düşünülmüş ve benimsenmiştir.

Lâiklik kavramının değişik ülkelerde, çeşitli dönemlerde birbirinden farklı anlamlarda kullanıldığı hatta aynı ülkede aynı dönemlerde din ve devlet ilişkileri konusuna birbirinden farklı bakan kimselerin konuyu kendi anlayışları ya da siyasal tercihlerine göre yorumladıkları görülmektedir. Lâiklik üzerinde herkesin kolayca anlaştığı tek ve genel bir tanımlamanın yapılamayışının daha başka sebepleri de vardır.

Lâiklik sadece felsefi ve ideolojik bir kavram değildir, hayata geçirilen bir ilkedir. Böyle olunca da, uygulandığı ülkenin dini, siyasi ve sosyal şartları, lâiklik anlayışını etkilemektedir. Kurtuluş Savaşı sonrası teokratik yapısını terk ederek çeşitli reform hareketleriyle demokratik cumhuriyet düzenini kabul etmiş ve büyük çoğunluğu Müslüman olan toplumumuzda

Anayasamıza göre lâiklik batı dünyasındaki anlamından kısmen farklı bir biçimde ele alınmıştır.

Anayasanın 2. maddesinde yer alan ve Türkiye Cumhuriyetinin niteliklerinden birini belirlemekte olan lâiklik ilkesi; Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili olarak 1961 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemde verdiği 21/10/1971 günlü 53/76 sayılı kararında, Türk toplumu açısından lâikliğin anlamının saptanabilmesi için Anayasanın Başlangıç bölümü ile 2., 19., 153. ve 154. maddelerinde yer alan esasların her halde gözönünde tutulması gereğine işaret edildikten sonra, "Anayasanın 153. maddesinde, bu Anayasanın hiçbir hükmünün Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden, madde metninde gösterilmiş devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyuyla kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı belirlenerek böylece lâik devlet düzeninin korunması hedef tutulmuş bulunmaktadır. 1961 Anayasasıyla güdülen ana erek Başlangıç bölümünde (Türk ulusunun daima yücelmesi) ve 153. maddesinde ise (Türk ulusunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi) biçiminde saptanmıştır. Bu esasların Anayasada yer alması, az önce açıklanan, ana ereğe varılmasını engelleyebilecek veya zorlaştıracabilecek nitelikte hiçbir hak ve özgürlüğün Anayasada tanınmamış olduğunu, Anayasada benimsenmiş lâiklik düzenine ilişkin kuralların ancak bu ana ereği gerçekleştirme doğrultusunda yorumlanabileceğini, bu ana ereği Anayasada öngörülen bir çok sınırlandırmaları zorunlu kılan bir neden, daha açıkçası Anayasada benimsenmiş bütün temel ilkelere egemen bir düşünce olduğu" vurgulanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında kabul edilmiş olan lâiklik ilkesinin esasları da aynı kararda;

a) Dinin, devlet işlerinde egemen ve etkili olmaması esasını benimseme,

b) Dinin, bireyin manevi hayatına ilişkin olan dini inanç bölümünde aralarında ayırım gözetilmeksizin sınırsız bir hürriyet tanımak suretiyle dini anayasa güvence altına alma,

c) Dinin, bireyin manevî hayatını aşarak toplumsal hayatı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenini ve çıkarlarını korumak amacıyla, sınırlamalar kabul etme ve dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini yasaklama,

ç) Devlete, kamu düzeninin ve haklarının koruyucusu sıfatıyla dini hak ve hürriyetler üzerinde denetim yetkisi tanıma;

şeklinde özetlenmiştir.

Lâiklik ilkesi 1982 Anayasasının 1961 Anayasasından pek az değişikliklerle devraldığı bir ilkedir. Şöyle ki; 1982 Anayasasında da devletin lâiklik niteliği aynen korunmuş, din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin olarak 1961 Anayasasının 19. maddesindeki din öğreniminin ihtiyarılığı dışında kalan esaslara, 1982 Anayasasının 24. maddesinde yine yer verilmiş, 1961 Anayasasının 153. maddesindeki inkılâp kanunlarının korunmasına ilişkin hüküm, 174. madde olarak yeni Anayasaya aynen aktarılmış ve Anayasanın Başlangıç bölümünde 1961 Anayasasından daha da ileri gidilerek "lâiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya karıştırılmayacağı" açıklanmış olduğuna göre, Anayasa Mahkemesinin 1961 Anayasasının yürürlükte bulunduğu dönemde verdiği kimi bölümleri yukarıya aynen alınmış olan kararda lâiklik konusunda vardığı tüm sonuçların bu gün için de bütünüyle geçerliliğini koruduğunda duraksamaya yer yoktur.



Anayasanın Başlangıç bölümü ile 2. maddesinde yer alan lâiklik ilkesiyle 24. maddesindeki din ve vicdan özgürlüğüne aykırılık savına ilişkin olarak iptal isteminin gerekçesinde; Dinleri ve inanç sahiplerini, "semavî dinler ve onlara inananlar" ile "semavî olmayan dinler ve onlara inananlar" olarak ikiye ayırmak, semavî dinleri, bunlara inananları bu dinlerin mukaddes kitaplarını ve peygamberlerini çeşitli tecavüzlere karşı korurken semavî olmayan din, inanç ve itikatları himaye dışı bırakarak kişileri inançlarına göre farklı muameleye tabi tutmanın devletin lâiklik niteliğiyle bağdaşmayacağı ileri sürülmüştür. 3255 sayılı Kanuna ait yasa teklifi gerekçesinde ayrıntıya girilmeden, değişiklik teklifinin, maddeye uygulamada işlerlik kazandırmak amacıyla yapıldığı yazılıdır.

Modern devlette din, kimi haklara sahip olmanın bir şartı değildir. Günümüzde devlet, vicdan hürriyetine olabildiğince saygılı, bünyesinde çeşitli din ve mezheplere inananlara ve bunlara ait teşekküllere yer veren bir kurumdur. Lâik devlette herkes dinini seçmekte ve inançlarını açığa vurabilmekte, tanınmış olan din ve vicdan özgürlüğünün sınırları içerisinde serbesttir. Hiçbir dine itikadı olmayanlar için de durum aynıdır. Lâik bir toplumda herkes istediği dine ya da inanca sahip olabilir. Bu husus yasa koyucunun her türlü etki ve müdahalesinin dışındadır. Gerçek vicdan hürriyetinden ancak lâik olan ülkelerde söz edilebilir. Dinlerden birini devlet olarak tercih fikri ayrı dinlere mensup vatandaşların kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı düşer. Lâik devlet din konusunda inancına bakmaksızın yurttaşlara eşit davranan, yan tutmayan devlettir.

Lâik bir toplumda din ya da mezhep farklılığı kişiler arasında hiçbir ayırımı neden olamaz. Devletin kendisine ait bulunan cezalandırma hakkını kullanırken bireyler arasında inançlarına göre ayırım gözetmemesi gerekir. Anayasanın 24. maddesinde ifadesini bulan ve Anayasa güvencesinde olan din ve vicdan özgürlüğü sadece semavî dinlere inananlara özgü bir temel hak niteliğinde değildir. Ülke toprakları üzerinde yaşayan herkes bu özgürlüğe sahiptir. 3255 sayılı Yasanın 1. maddesiyle Türk Ceza Kanununun 175. maddesinde yapılmış olan değişikliğin getirdiği hukuki himayeden pek cüzi bir azınlığın mahrum kalmış olması, bu hususun düzenlenmesinde kamu yararı olmadığı düşüncesine dayanılamayacağı gibi sorunun bir düzenleme eksikliği olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. 3255 sayılı Yasayla getirilen yeni düzenlemenin semavî dinler ve bunların mensuplarıyla semavî olmayan dinler ve bunların mensupları arasında ayırım gözettiği açık ve seçiktir.

Yukarıdan beri açıklanmaya çalışılan bu ayırım, Anayasanın 2. maddesinde ve Başlangıç bölümünde ifadesini bulan lâik devlet düzeni esaslarına ve herkesin din ve vicdan özgürlüğüne sahip olduğunu ilan eden ve bu özgürlüğün güvencesini getiren Anayasanın 24. maddesine aykırıdır. Bu görüşe Orhan ONAR, Necdet DARICIOĞLU, Selâhattin METİN ve Servet TÜZÜN katılmamışlardır.

#### 4- Anayasanın 10. Maddesi Yönünden :

Anayasanın 10. maddesinde ifadesini bulan kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık iddiasına ilişkin olarak dava dilekçesinde özetle; 3255 sayılı Yasayla, kişilerin inançları ayırım nedeni sayılmış, kişi "semavî dine" inanıyor ise onun inancının korunmaya değer olduğu kabul edilmiş, semavî olmayan dinlere mensup olanların inançları yasanın getirdiği himayenin dışında tutulmuştur. Bu tür bir dinin mensuplarının ibadetlerinin engellenip, inançlarının tezyif ve alay konusu yapılabileceği, çünkü böyle bir eylemin suç olmadığı, bu nedenle de 175. maddedeki durumun Anayasanın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesine aykırı düştüğü öne sürülmüştür. Söz konusu ayırımın nedenleri yasa teklifinin gerekçesinde açıklanmamıştır.

Özgürlüklerle ilgili olarak Anayasada yer alan en önemli kavramlardan birini de yasa önünde eşitlik ilkesi oluşturmaktadır. Bu kural 1982 Anayasasında 1961 Anayasasına nazaran daha ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Şöyle ki; eşitlik açısından ayırım yapılmayacak hususlar madde metninde sayılanlarla sınırlı değildir. "Benzeri sebeplerle" de ayırım yapılamayacağı esası getirilmek suretiyle ayırım yapılamayacak konular genişletilmiş ve böylece kurala uygulama açısından da açıklık kazandırılmıştır.

Anayasanın 10. maddesinde yer alan eşitlik kavramıyla kanun önünde eşitlik yani hukuki eşitlik kastedilmiştir. Bu ilkeyle bir tek kişiye veya kimi topluluklara aynı durumda bulunan yurttaşlardan daha çok veya daha geniş hak ve yetkiler tanımak yoluyla kanun karşısında eşitlik ilkesinin çiğnenmesi yasaklanmaktadır.

Anayasanın kanun önünde eşitlik ilkesini getiren 10. maddesiyle güdülen amacın, aynı durumda bulunan kimselerin yasalarca aynı işleme tabi tutulmasını sağlamak ve yurttaşlara yasa karşısında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplerle ayrımlı davranılmasını önlemek olduğu Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında vurgulanmıştır.

Kanun karşısında eşitlik demek bütün yurttaşların hepsinin her yönden aynı hükümlere tabi tutulmaları demek değildir. Kimi yurttaşların başka hükümlere bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise eşitlik ilkesinin ihlalden söze dilemez.

Ülkemizde kimi din ve inançların cemaatleşme safhasına henüz gelememiş olduğu gibi bir mülahaza ile dinler ve inançlar arasında ayırım yapılmasını haklı bir nedene dayandırmak mümkün değildir. Yasa koyucunun benzer durumlara benzer çözümler getirmesi asıldır. Yasaların genel olması ilkesi de bunu zorunlu kılar. Türk Ceza Kanununun dava konusu 175. maddesiyle dinler arasında yapılan ayırım haklı bir nedene dayanmamaktadır. Bu itibarla 3255 sayılı Yasanın öngördüğü yeni düzenleme Anayasanın 10. maddesinde ifadesini bulan yasa önünde eşitlik ilkesine aykırı düşmektedir. Bu görüşe Orhan ONAR, Necdet DARICIOĞLU, Selâhattin METİN ve Servet TÜZÜN katılmamışlardır.

#### 5- Anayasanın 13, 14. ve 174. Maddeleri Yönünden :

Dava dilekçesinde Anayasanın anılan maddelerine dayandırılan iptal isteminde özetle : Türk Ceza Kanununun 3255 sayılı Yasayla değiştirilmiş bulunan 175. maddesinin üçüncü fıkrası "Her kim ... bir kimseyi. mensup olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden . dolayı kınarsa" cezalandırılır hükmünü getirmiştir. Fıkroda geçen "dinin emirleri" ibaresi geniş ve maksadı aşan yorumlara elverişlidir. Bu ibare, dinin her türlü emrini lâik hukuk sistemine ters düşse bile kayıtsız şartsız koruma altına almaktadır. Böylece madde, semavî dinin gereklerinin hiçbir sınırlamaya tabi olmadan yerine getirilmesi hakkını öngörmekte, dinin yerine getirilen emrinin Türk Anayasasına, kamu düzenine uygun olup olmadığını aramamaktadır. Davranışın dinin emri olması onun kınanamaz olması için yeterlidir. Böylece, dinin her türlü emrine uyan davranışlar eleştirinin dahi dışında bırakılmıştır. Bütün bunlar madde hükmünün, semavî dinlerin tüm emirlerinin yasalara aykırı olsa dahi korunmalarını öngördüğünü, göstermektedir. Oysa Anayasanın kabul ettiği din ve vicdan hürriyetinin böylesine sınırsız, her şeyin, hatta devlet düzeninin dahi üzerinde bir din hürriyeti olmadığı, Anayasanın 13. ve 14. maddeleriyle özgürlüklerin nasıl ve neler dikkate alınarak sınırlanabileceğinin gösterildiği 24. maddesinin ikinci fıkrasında da bu özgürlük açısından bir sınırın var olduğu belirtilmiştir. Anayasanın Başlangıç hükümleri 174. maddesinde, Anayasanın temel amacının "Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" ve "Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma"

olduğu açıklandığına göre, anayasal düzenin sağlanabilmesi buna aykırı davranışların kınanabilmelerine ve eleştirebilmelerine bağlıdır.

Herhangi bir dinin Atatürk ilke ve inkılâplarına, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma çabasına ve en önemlisi lâik düzene ters düşen hükümleri, emirleri mevcut olabilir. Bu emirlere uyulmuş olmasını kınamayı dahi yasaklamak, dini emirlere Anayasa ilkeleri üzerinde yer vermek, Anayasaya aykırı davranışların yapılabileceğini hükme bağlamaktır; denilerek Türk Ceza Kanununun 175. maddesinin üçüncü fıkrası hükmünün Anayasanın anılan maddelerine aykırı olduğu iddia olunmuştur.

Bu bölümde incelenen Anayasaya aykırılık iddiasının dayanaklarından birini temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasıyla ilgili 13. madde teşkil etmektedir.

Temel hak ve özgürlüklerin soyut Anayasa kuralları olmaktan çıkarılması, kullanılabilir ve uygulanabilir hale getirilmeleri, yani kişi bakımından pratik bir değer taşıyabilmeleri için sınırlarının belirtilmesi, kullanma yollarının gösterilmesi gerekir. Anayasa koyucu getirdiği 13. madde hükmüyle, temel hak ve özgürlükler üzerinde yerine göre yapılması gereken sınırlamaların ne tür tasarruflarla, ne gibi sebeplere dayanılarak ve hangi ölçüler içerisinde yapılabileceğini belirlemiştir. Maddedeki bu belirlemeye göre temel hak ve özgürlükler üzerindeki sınırlama ancak kanunla yapılabilecek, sınırlamayı haklı gösterecek sebep olarak ancak maddede sayılı ve sınırlı olarak gösterilmiş bulunan genel sınırlama nedenleriyle Anayasanın ilgili diğer maddelerinde öngörülen özel sınırlama sebeplerine dayanılmış olacak ve sınırlamanın ölçüsü ise demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bulunmayacaktır.

Bu bölümle ilgili iptal isteminin diğer dayanağı Anayasanın "temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" kenar başlıklı 14. maddesidir.

Temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması yasağı 1971 yılında yapılan değişiklikle Anayasa hukukumuzda girmiş 1982 Anayasasında da aynı esas yine benimsenmiş bulunmaktadır. Maddenin birinci fıkrasıyla Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin fıkroda yazılı amaçlarla kullanılmayacağı, ikinci fıkroda; bu yasaklara aykırı davranışların müeyyidelerinin kanunla düzenleneceği, öngörülmekte ve son fıkra ile de kişinin sahip olduğu hak ve hürriyetlerin, bu hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunmaya hak verecek biçimde yorumlanamayacağı kuralı getirilerek birinci fıkradaki yasak güçlendirilmiş bulunmaktadır.

Davanın bir başka dayanağını oluşturan Anayasanın 174. maddesinde, Anayasanın hiçbir hükmünün Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden, madde metninde gösterilen inkılâp kanunlarının, Anayasanın halkoyuyla kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı esası getirilmiştir.

"İnkılâp kanunlarının korunması" kenar başlıklı bu madde bazı yazım değişikliği dışında 1961 Anayasasının 153. maddesinin aynıdır. Maddenin getiriliş amacının lâik devlet düzenini korumak olduğu yönü tartışma götürmez. Maddede devrim kanunları olarak adlandırılan yasaların bir kısmı devletin lâiklik niteliğiyle ilgili bulunmaktadır. Bu yasaların belli tarihte yürürlükte olan hükümlerinin Anayasaya aykırılığının ileri sürülememesi, defi yoluyla Anayasaya aykırılığın öne sürülemeyeceği ve Anayasa Mahkemesince de iptallerine karar verilemeyeceği anlamındadır.

Anayasaya aykırılık yönünden iptali istenilen hükümle, Anayasanın; işlevleri yukarıda açıklanmış bulunan 13, 14. ve 174. maddeleri arasında doğrudan bir ilişki kurulması olanağı yoktur. Bu yönlerle ilişkin Anayasaya aykırılık iddiaları açıklanan nedenlerle varit görülmemiştir.

B- Türk Ceza Kanununun 176. Maddesinin Anayasaya Aykırılığı Sorunu :

1- Anayasanın Başlangıcı İle 2, 10. ve 24. Maddeleri Yönünden :

Türk Ceza Kanununun hürriyet aleyhine cürümler babının ikinci faslında yer alan ve 3255 sayılı Yasanın 2. maddesiyle "her kim semavî dinlerden birini tahkir maksadıyla bu dinlerce kutsal sayılan mabetleri, mezarları, buna benzer yerleri veya bu yerlerdeki eşyayı yıkar, bozar veya diğer bir suretle zarar verirse bir yıldan üç yıla kadar hapis, yirmibin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Semavî din görevlilerinin görevleri esnasında veya görevlerini yapmalarından dolayı kendilerine karşı bir cürüm işlendiği takdirde bu cürümün kanunen belli olan cezası altında bir oranında artırılarak hükmolunur"

Şeklinde değiştirilmiştir.

Yapılmış olan bu değişiklikle; maddenin ilk fıkrasında 175. maddede olduğu gibi "devletçe tanınmış din" kavramı yerine "semavî din" kavramı getirilmiş ilk fıkra hükmüyle bu dinlerden birini tahkir maksadıyla yine bu dinlerce kutsal sayılan mabetleri, mezarları, benzer yerleri veya bu yerlerdeki eşyayı yıka, bozma veya aynı eşyaya diğer bir suretle zarar verme eylemleri cezalandırılmış; ikinci fıkra hükmüyle de semavî din görevlilerinin görevleri esnasında veya görevlerini yapmalarından dolayı kendilerine karşı bir cürüm işlenmesi halinde cezanın belli bir oranda artırılarak hükmolunması esası getirilmiştir.

İptal isteminin gerekçesinde; madde hükmüyle semavî dinlerce kutsal sayılan kimi yerler ve bu yerlerdeki eşyalar ile semavî din görevlileri çeşitli tecavüz fiillerine karşı korundukları halde, semavî olmayan dinlerce kutsal sayılan yerler, bu yerlerdeki eşya ve bu dinlerin görevlilerinin sözü edilen himayenin dışında tutulmuş olmalarının, Anayasanın Başlangıç bölümü ile 2, 10. ve 24. maddelerine aykırı olduğu öne sürülmüştür.

İptali istenilen maddeyi değiştirmiş bulunan 3255 sayılı Yasa teklifinin gerekçesinde ayrıntılara girilmeden, değişikliğin maddelere uygulamada işlerlik kazandırmak amacına yönelik olarak yapıldığı yazılmıştır.

Türk Ceza Kanununun 176. maddesinin ilk fıkrası hükmüyle semavî dinlerce kutsal sayılan mabetler, mezarlar ve buna benzer yerler ve bu yerlerdeki eşyanın kimi zararlandırıcı eylemlere karşı korunduğu ve ikinci fıkradaki himayeden de yine sadece semavî din görevlilerinin yararlandığı yönü hiçbir duraksamaya yer vermeyecek biçimde ortadadır.

Türk Ceza Kanununun 3255 sayılı Yasayla değişik 175. ve 176. maddelerinin, Anayasaya aykırılığını öne süren davacı siyasi parti, iptal isteminin her iki hüküm arasında ayırım gözetmeksizin aynı gerekçeye ve Anayasaya aykırılık savını da Anayasanın aynı kurallarına dayandırmıştır. Gerçekten de, her iki maddedeki Anayasaya aykırılık tam anlamıyla özdeştir. Biri için varit olan Anayasaya aykırılık nedenleri diğeri için de aynen söz konusudur. Türk Ceza Kanununun 175. maddesinin Anayasanın Başlangıç hükümleriyle 2, 10. ve 24.

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

maddelerinde yer alan esaslara aykırı olduğuna ilişkin olarak kararın yukarıki bölümlerinde açıklanan hususlar 176. madde için de aynen varit bulunmaktadır. Bu nedenle de tekrarına gerek görülmemiştir. Bu noktadaki çoğunluk görüşüne Orhan ONAR, Necdet DARICIOĞLU, Sefahattin METİN ve Servet TÜZÜN katılmamışlardır.

2- Anayasanın 13, 14. ve 174. Maddeleri Yönünden :

Türk Ceza Kanununun 175. maddesinin Anayasanın 13., 14. ve 174. maddelerine aykırılığı iddiasına ilişkin olarak kararın yukarıki bölümlerinde yapılmış olan açıklamalar 176. madde açısından da aynen varit bulunduğundan yinelenmesine gerek görülmemiştir. Maddenin Anayasanın anılan hükümlerine aykırı bir yanı yoktur. Bu nedenle iptal isteminin reddi gerekir.

Dava dilekçesinde, Türk Ceza Kanununun 3255 sayılı Kanunla değiştirilen 175. ve 176. maddelerinin iptali halinde dava konusu yapılmayan maddelerin de işlemez hale geleceğinden söz edilerek 3255 sayılı Kanunun tümüyle iptal edilmesi de istenmektedir.

Türk Ceza Kanununun 3255 sayılı Kanunla değiştirilen 177. maddesi, ibadethanelerde, bunların müştemilâtında veya külliyelerinde mevcut tezyinat, demirbaş ve mütemmim cüzleri veya benzeri eserleri yahut kabristanlardaki mahkûkatı bozanlar, mezarları tahrip edenler ve bunlardan birini her ne suretle olursa olsun kirletenler; 178. maddesi ise, bir ölünün naaş ve kemikleri hakkında hakaret yapan veya tahkir maksadıyla veya meşru olmayan diğer bir maksatla birinin naaşım yahut kemiklerini alan ve bunların dışında, bir ölünün naaşım tamamen veya kısmen alan veya ruhsat almaksızın bir naaşı mezardan çıkararak yahut kemiklerini alanlar hakkında yaptırım içermekte, ayrıca, cezaların artırılarak hükmolunacağı halleri belirtmektedir.

Türk Ceza Kanununun 177. ve 178. maddelerinin, 175. ve 176. maddelerden ayrı ve bağımsız nitelikteki içerikleri, unsurları, ayrı suçlar hakkında değişik yaptırımlar öngörmekte olmaları ve 3255 sayılı Kanunun 5. maddesinin "yürürlüğe" 6. maddesinin de "yürütmeye" ilişkin bulunması karşısında; 175. ve 176. maddelerinin iptali cihetine gidilmesi, dolaylı olarak iptal edilmeleri istenilen öteki maddelerin uygulanmaması sonucunu doğurmayacağından, 10/11/1983 günlü, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak uygulama yapılmasına bu davada olanak bulunmamaktadır.

Davacının, 3255 sayılı Kanunun tümüyle iptal edilmesine ilişkin istemi bu nedenlerle kabule değer görülmemiştir.

V- SONUÇ :

Türk Ceza Kanununun 175, 176, 177 ve 178 inci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 9/1/1986 günlü, 3255 sayılı Kanun'un 1 ve 2. maddeleriyle değişik Türk Ceza Kanununun 175. ve 176. maddeleri, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline, Orhan ONAR, Necdet DARICIOĞLU, Selahattin METİN ve Servet TÜZÜN'ün karşılarıyla ve oyçokluğuyla; 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 53. maddesi gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak 6 ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle;

4/11/1986 gününde karar verildi.

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

Başkan	Başkanvekili	Üye
Orhan ONAR	Mahmut C. CUHRUK	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Yılmaz ALİEFENDİOĞLU	Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI
Üye	Üye	Üye
Selâhattin METİN	Servet TÜZÜN	Mustafa ŞAHİN
Üye		Üye
Adnan KÜKNER		Vural SAVAŞ

#### KARŞIOY YAZISI

3255 sayılı Kanun'un 1. ve 2. maddeleriyle değişik Türk Ceza Kanunu'nun 175. ve 176. maddeleri, çoğunlukça Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. İptal kararı, Anayasa'nın Başlangıç'ına, 2, 10. ve 24. maddelerine aykırılık esasına dayandırılmıştır.

Bu görüşe, aşağıda gösterilen nedenlerle katılmıyoruz :

Türk Ceza Kanununda 3255 sayılı Yasa ile değişiklik yapılmasından önce, 175. maddenin birinci fıkrasında "Devletçe tanınmış olan dinler" ibaresine yer verilmiştir. Yeni düzenlemede bu deyim yerine "Semavî dinler" deyiminin kullanılması, belirginlik sağlamak amacına matuftur. Gerçekten, "Kanunsuz suç olmaz" ilkesi gereği suç unsurlarının olabildiğince açık ve seçik bir biçimde kanunlarda gösterilmesi gerekir. Bugün, semavî dinler deyimiyile herkesin, Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslamiyet dinlerinin kastedildiğini anlaması zor değildir.

**Esas Sayısı : 1986/11**  
**Karar Sayısı : 1986/26**

Lâikliğin bir vasfı da, bir tanıma göre "Ülkede mevcut ve mâruf din ve mezheplere karşı devletin, tarafsız bir vaziyet alması, bunlardan hiçbirini diğeri aleyhine olarak hususi surette imtiyazlandıramamasıdır".

Ülkemizde mevcut ve mâruf dinler, İslamiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik olmak üzere üç semavî dindir.

3255 sayılı Yasa ile bunlardan hiçbirine bir imtiyaz tanınmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 24. maddesinde, herkesin, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip bulunduğu açıklandıktan sonra, kimsenin, dini inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağı öngörülmüştür.

Lâikliğin gereği olarak dinin, fertlerin manevi hayatına ilişkin olan dini inanç kesiminde dinler arasında herhangi bir ayırım gözetilmeksizin Anayasa'nın emrine uygun, sınırsız bir himaye, 3255 sayılı Yasa ile değişik 175. maddenin üçüncü fıkrası hükmüyle sağlanmış bulunmaktadır. Gerçekten, anılan fıkroda ".bir kimseyi dini inançlarından veya mensup olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kınar, tezyif veya tahkir eder yahut alaya alırsa." denilmek suretiyle Anayasa'nın 24. maddesi buyruğu doğrultusunda bir düzenleme getirilmiştir.

Bu itibarla, dava konusu hükümlerde Anayasa'nın herhangi bir hükmüne aykırılıktan söz etmek mümkün değildir.

Başkan  
Orhan ONAR

Üye  
Selâhattin METİN

Üye  
Servet TÜZÜN

## KARŞIOY YAZISI

9/1/1986 günlü, 3255 sayılı "Türk Ceza Kanununun 175, 176, 177 ve 178 inci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun"un dava konusu 1. ve 2. maddeleri ile öngörülen değişiklik, Türk Ceza Kanununun "Cürümler" başlığı altındaki İkinci Kitabında, "Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler" ile ilgili İkinci Bab'ın "Din Hürriyeti Aleyhinde Cürümler"i düzenleyen İkinci Fasıll'ında yer alan 175. ve 176. maddelere ilişkin bulunmaktadır.

Anılan maddelerin doğrudan doğruya semavî dinlere yönelik ifade ve içerikleri beşeri dinleri kapsamayan bir düzenlemeyi açıkça ortaya koymakla beraber, sadece bu olgu, inceleme konusu 175. ve 176. maddelerin Anayasa'ya aykırı bulunduğunu kabul için yeterli bir sebep değildir.

Yasa hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna varılabilmesi için, Anayasa'nın açıkça belirlediği hususların tersine kurallar içermesi gerekmektedir. Oysa Türk Ceza Kanununun 9/1/1986 günlü, 3255 sayılı Yasa ile değişik 175. ve 176. maddeleri, düzenleme alanları içinde, vicdan ve ibadet özgürlüğünü zedeleyen; Anayasa'nın "Din ve vicdan hürriyeti" ile ilgili 24. maddesine ve iptal davasının öteki dayanaklarını oluşturan Başlangıç hükümleri ile 2, 10, 13, 14, 174. maddelerine ters düşen hükümler içermediği gibi, beşeri dinler aleyhinde uygulama yapılmasına neden olacak kurallara da yer vermemektedir.

Semavî olmayan dinler yönünden aynı doğrultuda bir düzenlemeye bu evrede gidilmemiş olması, dolayısıyla Türk Ceza Kanununun 175. ve 176. maddelerinin yalnız semavî dinleri koruma altına almış bulunması karşısında, ancak "eksik düzenleme"den söz edilebilecektir.

İlgili maddelerin uygulama alanlarının genişletilmesini, böylece daha kapsamlı bir uygulamanın gerçekleştirilmesini sağlamak için iptal isteminde bulunulmayacağı gibi, iptal kararı da verilemeyeceğine göre, belirtilen eksikliğin Anayasa'ya aykırılığı oluşturan haklı bir neden olarak değerlendirilmesi kanımca olanaksızdır.

Oyçokluğu ile verilen iptal kararına bu nedenlerle katılmamaktayım.

Üye

Necdet DARICIOĞLU